

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה כא.

עין משפט נר מצוה

קח א מיי" פ"ג משפ"ה
קדוש המסע אל' ז'
קח ב מיי" ח פ"ד הלכה
ז'
ג מיי" ט הלכה ז'
ז'

רבינו הגאון

לוי אקלע לבבל בי"א
בתשרי. פיר בא (ברוגית)
[בדונית] או בבוצת בי"א
בתשרי לבבל, ואמר סיים
תבשילא דבבלא, כלומר
תבשילא דרוד, והוא היום
יום פסח. כלומר כי עברו
אלול שנמצאו אחד עשר
בבבל עשירי לירושלים.
ועל זה העניין נעשה
סוכות. אמרו לו תמיד
ונשלים היום. אמר
להם לא שמעתי מביית דין
מקודש. כלומר שמעתי
להם כי צוננו לעבר אלול.
ואמר להו היינא יומא
רבא במעבא. פיר, שנה
מעוברת הייתה שנמצאו
עשרה במרחשוון כי
הוא עשרה בתשרי, והוא
יום כפור. ואמר להם
א הנידור שעברו השנה
הזאת, ואמר לא שמענו
מביית דין מקודש, ואמרין
שמה לא עיברו. שלוחי
ניסן מהלכין לא פחות
מי"ב יום, ושלוחי תשרי
פעמים שאין מהלכין אלא
עשרה ימים, מפני כי
שובחין בראש שנה וביום
הכיפורים ובשבת. נמצאו
אלול שלוחי ניסן מגיעין
למקומות רחוקים, מה
שאין שלוחי תשרי מגיעין
בהן. רבה היה רגיל יתוב
ענינתא תרי יומי, וזמנא
חזיא אשחבה כוונתיה. כי
עברו ליה לאלול, והיה יום
כפור בי"א בתשרי, דהוה
מחמר אנששיה ונקיש תרי
יומי, מילתא ויתרתא עבד
ואמר, ויתרה עשה ולא
שובח בה. רב בחפן יתוב
ענינתא ביומא דכיפורי,
לאורתא אתה הווא בברא
אמר ליה למחר צומא רבא
במערבא כול'. פשוטה
היא. שלח ליה רב הונא
בר אבין לרבא כי חזית
ברשבחה תקופת טבת עד
י"י בניסן, עברה להדיא
שחא ולא תירוש לה,
דכתיב שמור את חדש
האביב וי', שמור חדש
של אביב שתהא נופלת
בו, כלומר, לא יהא אביב
קרב אלא בתקופת חדישה,
זה הדבר היה נוהג בזמן
שבית המקדש קיים, וזה
אחד מן הדברים הפסורים
בידי בית דין בזמן שהיה
האביב קרב. אבל עכשיו
שאין אביב לא חיישין
להא דשלת רב הונא.
ואע"ג דלית לן ספק
בזמן הוה, עבדינן כי הא
דמפרשא בתחילת יום
טוב דלא נקטינן האינדא
תרי יומי אלא משום
אל תשנו מנהג אבותיכם.

לוי אקלע לבבל בחדרם בתשרי. אחד עשר היה לצני צבל ועשירי
לצני ארץ ישראל לעברו לאלול ומחון המחוס צל דהא יוה"כ
הוא א"י ציוה"כ של צני צבל צל סמוך למחכה והוא היה ערב יוה"כ
לצני א"י ואמרו לו אסחיד לן כלומר ונאסור ולאכול גם עתה דיוה"כ
הוא אמר להם לא שמעתי מפי צ"ד
מקודש שינא ציוס ל' של אלול סמוך
למחכה שלא היה שעות ציוס לצל
ולקבל עדותן וידע שלא יקדשוהו עד
למחר ציוס ל"א אצל לא המתין עד
למחר שישמע שיקדשוהו ואין מעדיין
עד שישמע מצ"ד מקודש כלקמן (ע"ז)
אע"פ שידוע שלמחר יקדשוהו וא"ת
והיאך ייחסם לאכול ויש כאן ודאי
איסור כרת לאורייתא וי"ל התנן
לקמן צפרק שני (דף כה. ושם) אשר
מקראו אתם מקראי קדש צין צומנן
צין שלא צומנן ואמרין בגמ' אתם
אפי' שוגגים אתם אפי' מודיעים ואפי'
מוטעין והא דלמרין צפרק גיד
הנשה (חולין דף קא. ושם) גצי שגג
ציוה"כ פטור דגזירה הוה ויוה"כ
דהיא שחא צמחא הוה ולא אמרין
אתם אפילו מודיעי אתם הוקבע להם
החדש צומנו ומפני הגזירה לא עשו
יוה"כ בעשירי ועשאוהו ציוס השבת
שלא ישתכח ואין יוה"כ אלף בעשרה
בתשרי אצל הכה להם היה עשירי
ולא דמי נמי להווא דפ"ק דסנהדרין
(דף י"ג ושם) צנפק חזקיה רחמים
על עצמו דכתיב כי אכלו הפסח צלל
ככתוב וגו' ומפרש שעצרו השנה
ציוס ל' של אדר וספור הואיל ורואי
לקוצבו ניסן ולא אמרין אתם אפי'
שוגגים כו' משום דלא שייך אלף
כגון יוס ל' או יוס ל"א כשקוצעין
צללך מהן ר"ח לחסרו או לעצרו
שלא כדן או על פי עדות שקר:
**כי חזית דמשבחה תקופת טבת עד
שיתרס בניסן, שתקופת ניסן**

תרי ירחי חסירי קלא איהו לוי אקלע
לבבל בחדרם בתשרי אמר ב' בסים תבשילא
דבבלאי ביומא רבה דמערבא אמרי ליה
אסחיד אמר להו לא שמעתי מפי צ"ד מקודש
אמרין ר' יוחנן כל היכא דמטו שלוחי ניסן
ולא מטו שלוחי תשרי ליעבדו תרי יומי
גזירה ניסן אטו תשרי רבי אייבו בר נגרי ור'
חייא בר אבא איקלעו לההוא אתרא דהוה
מטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי
ועבדי חד יומא ולא אמרו להו ולא מידי
שמע רבי יוחנן ואיקפד אמר להו לא אמרי
לכו היכא דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי
תשרי ליעבדו תרי יומי גזירה ניסן אטו תשרי
רבא הוה רגיל דהוה יתיב בתעניתא תרי
יומי וזמנא חזא אשתכח כוותיה ר"ג יתיב
בתעניתא כוליה יומי דכיפורי לאורתא אתא
ההוא גברא א"ל למחר יומא רבה במערבא
א"ל מהיכא את א"ל מדמהריא א"ל דם תהא
אחריתו קרי עליה יקלים היו רודפינו ישלח
ליה רב הונא בר אבין לרבא כד חזית
דמשבחה תקופת טבת עד שיתרס בניסן
עברה להדיא שתא ולא תחושו לה דכתיב
שמור את חדש האביב בשמור אביב
של תקופה שיהא בחדש ניסן אמר להו
רב נחמן להנהו נחותי ימא אתון דלא
ידעיתו בקביעא דירחא כי חזיתו סיהרא
דמשלים ליומא בעירו חמירא אימת משלים
בחמיסר והא אנן מארביסר מבערין
לדידהו דמגלו להו עלמא מארביסר משלים:
מתנ'י

(א) [נ' מ' שבת י' ד"ה
רבי נתן, (ג) סנהדרין י"ג;
(א) גמ"א: (ה) (ד) ה"ס;
למא, (ט) גמ"א: (י) אולי
ז' ולענת,

תורה אור השלם

1. קלים היו רדיפנו
מנשרי שמים על הקרים
דלקנו במדבר ארבו
לנו: איכה ה' י
שמוך את חודש
האביב ועשית פסח לך
אלהינו כי חודש האביב
הוציאך ממצרים לך?
דברים טו א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולא תחוש
כי דמסייע להו קלא
דכתיב שמור את חדש:

הגהות מהר"י

[א] רש"י ד"ה כיוס כו'
שהרי צ"ד עיברו את חדש
אלול כ"ל:

מוסף רש"י

שמור אביב של תקופה
שיהא חודש ניסן.
שמור תקופת ניסן של
חמה שיהא בחון חדישה
של לבנה, אביב הוא
ניסן של חמה שאין ניסן
קרוי אביב אלף על פי
בישול התבואה שמתכנת
גו, וכל ביסור התבואה
ועמי הקין והחורף לחשונו
החמה טו, ואמר רחמנא
שמור שיהא ניסן של חמה
משך לחון ימי חדישה
אלף על לבנה דכתיב חדש
ואין לשון חדיש וטל
ואשמעינן שיהא ניסן של
חמה משך בחון ימי
ומה הן ימי חדישה י"ד
ימים, משך ואין היא
ישנה (סנהדרין ג').

נופלת ציוס ט"ז וקיימא לן (פסדהרין ד' יג.) יוס תקופה נמתיל
נמלאת תקופת טבת מושכת עד שיתסר ולא שיתסר בכלל עברה
להיא שחא משום דכתיב שמור את חדש האביב אביב של תקופה
שיהא צדש ניסן ומי"ז ואלין ישנה היא ואילו היתה תקופת
ניסן נופלת ציוס ט"ז לא היינו צריכין לעבר השנה אלף נעבר אדר
וגדחה ניסן יוס אחד ותפול התקופה צ"ד כך פי' צקונטרס (א) (והתם
צקנהדרין (דף יג.) בתקופת תשרי איירי דפליגי התם אי צעינן
כולה אסין בתקופה חדשה או מקלמנו) ושמעתין דהכא אחיא כחחרים
דלמחר התם אחרים בתקופת ניסן (הו) קיימי וימתיי דרשה דהכא
וקשיא לפירוש הקונט' דצפ"ה היו צודקין (שם דף מא.) משמע
דיוס ט"ז של חדש הוי מן החדש דקאמר עד מתי מצרכין על
החדש נהרדעי אמרי עד י"ו לכך צריך לפרש דהכא קאמר
עד דמשכה שיתסר אפילו ע"י עיצור אדר א"י דמשכה עד שיתסר
ושיתסר בכלל היינו כגון דנפלה תקופת ניסן צשצטר דמי מעצבת
נמי לאדר הרי היא נופלת צשיתסר ואין כאן אביב כלל צחדש ניסן
ואין להקשות עלה צצריה לאדר ולצטבו' דהתנן צפרק אין נערכין (ערכין
ד' ט: ושם) אין פוחתין מ' חדשים מעוצרין צשנה ולא יומא מ'ו
ומפרש בגמ' (דף עט ע"ב) דלא נראה לעובר יתר על שמנוא ומוקי
לה צשנה מעוצרת אצל צשפוטא יומר על צשעה:
**עברה להדיא שתא ולא תחושו לה. תימה דתניא צפ"ק
דסנהדרין (דף יא. ושם) על ג' סיימנן מעוצרין
השנה על האביב ועל פירות האילן ועל התקופה על שנים
מהן מעוצרין על אחד אין מעוצרין ורש"י דלמחר התם על התקופה
אביבין לן על התקופה שמחין או דילמא מעוצרין וקיימא עליה וי"ל
דהתם בתקופת תשרי איירי אצל הכה תקופת ניסן דעליה לצדה
מעוצרין וצריך טעם כיון דמקרא קא דרשי הכה והכא מאי שנא:**
על

תרי ירחי חסירי קלא איהו לוי אקלע
לבבל בחדרם בתשרי אמר ב' בסים תבשילא
דבבלאי ביומא רבה דמערבא אמרי ליה
אסחיד אמר להו לא שמעתי מפי צ"ד מקודש
אמרין ר' יוחנן כל היכא דמטו שלוחי ניסן
ולא מטו שלוחי תשרי ליעבדו תרי יומי
גזירה ניסן אטו תשרי רבי אייבו בר נגרי ור'
חייא בר אבא איקלעו לההוא אתרא דהוה
מטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי תשרי
ועבדי חד יומא ולא אמרו להו ולא מידי
שמע רבי יוחנן ואיקפד אמר להו לא אמרי
לכו היכא דמטו שלוחי ניסן ולא מטו שלוחי
תשרי ליעבדו תרי יומי גזירה ניסן אטו תשרי
רבא הוה רגיל דהוה יתיב בתעניתא תרי
יומי וזמנא חזא אשתכח כוותיה ר"ג יתיב
בתעניתא כוליה יומי דכיפורי לאורתא אתא
ההוא גברא א"ל למחר יומא רבה במערבא
א"ל מהיכא את א"ל מדמהריא א"ל דם תהא
אחריתו קרי עליה יקלים היו רודפינו ישלח
ליה רב הונא בר אבין לרבא כד חזית
דמשבחה תקופת טבת עד שיתרס בניסן
עברה להדיא שתא ולא תחושו לה דכתיב
שמור את חדש האביב בשמור אביב
של תקופה שיהא בחדש ניסן אמר להו
רב נחמן להנהו נחותי ימא אתון דלא
ידעיתו בקביעא דירחא כי חזיתו סיהרא
דמשלים ליומא בעירו חמירא אימת משלים
בחמיסר והא אנן מארביסר מבערין
לדידהו דמגלו להו עלמא מארביסר משלים:
מתנ'י